

INKOMPLU BIT-TIBDIL FIL-BELT

Fiz-ż-wg artikoli tiegħi dwar it-tibdil li sar fl-ismi ġiet u l-użu tal-bini fil-Belt Valletta wara li l-Kavallieri telqu minn Malta, semmejtilkom il-Bwieb, il-Pjazzez, it-Triqat, il-Knejjs u t-Tijatri. Illum ngħidu xi haġa dwar dak li ghadda, minn dak iż-żmien i-hawn, mill-Bercg tal-Lingwi ta' l-Ordn, mill-Palazzi u d-Djar kbar tal-Kavallieri jew ta' xi għonja Maltin u bini iehor li tela' fi żmien ienna u qiegħed jisebba dik il-Belt.

Nibdew b'Kastilja. Din il-Berġa serviet ta' palazz għas-Servizzi Ingliżi. Illum saret ir-residenza uffiċċali tal-Prim Ministru u sedi tal-Ministru tat-Telekomunikazzjonijiet u ta' xi dipartimenti oħra governativi.

Il-Berġa ta' Franzia fi Triq Nofsinhar, fi żmien l-Inglizi ntużat mill-awtoritajiet Militari. Wara bdiet tintuża bhala Dipartiment tal-Edukazzjoni. Imġarrfa fl-ahħar gwerra, reġgħet inbniet taħt sura oħra, u illum tilqa' fiha l-'Headquarters tal-General Workers' Union'.

FEJN HEMM IL-POSTA

Meta l-Mużew Nazzjonali tneħħha mid-dar li kien hemm quddiem jil-knisja ta' S. Gwann, ittieħed fil-Berġa ta' l-Italja. Din il-Berġa ntnaqtet mill-bombi fi żmien l-istess gwerra. Meta reġgħet inbniet laqqhet fiha il-Qorti Superjuri. Illum hemm fiha l-Uffiċċċju Generali tal-Posta, jil-Ministru tal-Industriji Parastatali u xi uffiċċċi oħra.

Għal żmien twil il-fizzjali ngleži sservew bil-Berġa ta' Provenza bhala Każin tagħhom, magħruf bl-isem ta' "Union Club". Illum hemm imqassam fiha b'mod sabieħ il-Mużew Nazzjonali Arkjologiku.

Il-Berġa ta' Alvernia għiet użata u għadha tintuża bhala Qorti. Imwaqqgħa bil-bombi tal-gwerra, reġgħet inbniet b'faċċata stil klassiku u b'kumditajiet moderni, kif kien jixraq.

Flok il-Berġa tal-Germanja, fl-ewwel snin tal-Inglizi f'Malta, kien hemm il-midħna u l-fran tal-Flotta Nglīza u kien jgħammar ukol f'parti minnha l-Prim Imħallef Sir John Stoddart. Maż-żmien twaqqgħet u telghet il-Knisja Angliana, li nfethet fl-1842.

Il-Berġa tal-Baviera, mib-nija fl-1782 mill-Balluji Gaspard Carneiro fit-tarf

Minn Mons. Prof. A. Bonnici

tal-Belt hdejn Sant'Iermu (imsejha wkoll għal dak il-Kavallier "Il-Palazz ta' Karnirju") fl-1824 ingħatat lill-Militar biex jagħmel użu minnha hu. Jiena naħħa bhala skola tal-Gvern għat-tfal tal-Belt. Dan l-ahħar kienet qiegħda s-servi bhala Dipartiment tal-Edukazzjoni. Issa ma għadhiex. X'ser isir minnha? Darba għidtilkom li hemm ghajjdud li f'dak il-Palazz hemm mohbi teżor. Tgħid għad isibuh? Mana nafx. Dak li naf hu li, meta xi hadd għamel xi tfittix, ma rnexxielu jsib xejn

PALAZZI U DJAR KBAR

Hafna Dipartiment oħra tal-Gvern sabu post-hom fil-palazzi jew djar kbar tal-Belt. Hekk, per-eżempju id-Dipartiment tas-Sahħha tkenn fil-Kastellanija tal-Ordni, l-Insinwa jew Reġistru Pubbliku fil-Banka Guratali, il-Posta u warajha l-Uffiċċċu tal-Passaporti fil-Palazzo Parisio, il-Mużew ta' l-Arti fil-Palazz tal-Kavallier François de la Guierche (imsejjah għalhekk "ta' Gerxa"), is-Soċċjeta' tal-Arti, Manifattura u Kummerċ, fil-Palazz de la Salle.

"Fil-Casa Brunet" fi Triq il-Fran ma' Triq Kristofru niftakar fi żmieni l-Is-kola tal-Arti, u wara l-gwerra l-Qorti tal-Magħistrati. Illum ma nafx x'hemm fiha.

Hafna djar oħra kbar fil-Belt, speċjalment fi Triq Nofsinhar, huma okupati minn Dipartimenti jew Uffiċċċi oħra tal-Gvern. Xi ftit palazzi għad-dew għall-użu tal-partikulari.

Fil-Palazz Rospigliosi, li kien waqa' taħt l-Awtoritajiet Navali Nglīza, maż-żmien iż-żgħix kien minnha l-"

BINI GDID LI JOLQTOK

Fost il-bini ġdid għall-hidmi kbar fil-Belt ta' wara l-gwerra ta' minn isemmi l-"General Workers' Union", li ġa tkellimna fuqha; id-Dar tal-Emigrant mibnija bit-thabrik ta' Mons. Philip Calleja bhala centru għall-hidmi favur

żmien infethet il-lukanda "Morell's Hotel". Sa qabel il-gwerra kien hemm il-Kullegg ta' Flores, li ntlaqat mill-bombi. Illum narraw korp bini ġidj tal-Gvern għall-kiri.

Fejn illum hemm St. Albert's College kien hemm fiż-żmien il-Palazzo Correa de Sousa jew Palazzo Hompesch. Quddiemu kien hemm il-Palazzo Bonjci (mhux tiegħi, tafux!) u l-Palazzo Corogna. Dawn iġġarrfu t-tnejn bil-bombi u baqgħu ma bnewx. Iżda, dan l-ahħar, bdejna naraw il-ġebel u l-bennejja jaħdmu f'dawk Linħawi. Jidher li s-sid jew is-sidien sejrin jieħdu ħsieb jibnuhom mill-ġdid. Ma nafux x'ser iservu iż-żejjed 'il-qudiem.

Il-Palazzo Carafa, Triq il-Fran aktar l-isfel, ġabar fi ġi-Cirklu tal-Azzjoni Kattoliku tal-Guvintur tal-Belt. Għal xi żmien serva bhala centru tal-Kunitat għall-binji tal-Istitut Kattoliku u tal-Kummissjoni Films. Illum, barra mill-Azzjoni Kattolika, jilqa' fihi is-Segretarjat għall-Oprj Soċċjali u Karitat evoli tal-Knisja.

Il-Palazzo Spinola niftakar il-King's Own Band, imbagħad id-Dipartiment tal-Emigrazzjoni. Illum hemm il-Lombard's Bank". Il-Palazz Verdelin jilqa' llum is-"

Civil Servants Club". Il-Palazzo Britto, li fxi żmien serva ta' lukanda taħbi l-isem ta' "Beverley Hotel", fejn għal ftit jiem għammar Sir Walter Scott, illum naraw is-

"Saint Paul's Buildings".

Emigrant Maltin u l-frus-tieri f'Malta; il-Bank of Malta, nbena flok il-Vernon Club" u fl-ahħarnett l-

"Evans Laboratories" li telghu fl-1959 hdejn Sant'Iermu bit-thabrik ta' Prof. Evans u Prof. Manche' a spejjeż tal-Colonial Development and Welfare Fund" tal-Gvern Ingliż.

Fi żmien il-Kavallieri r-

rappreżentazzjonijiet kienu wieħed ma jistenniex li kien hemm bini għall-wir-jiet ċinematografiċi. Dawn bdej jinfethu fil-bidu tas-seklu tagħna. Fl-ibljet kien hemm hafna. Uħud minn-hom iġġarrfu fil-gwerra. Warajha, inbriegħ oħrajn ikbar u isbah, tnejn minn-hom — is-Savoy u l-Ambasador — għandhom aktar minn sa'l waħda għall-wiri ta' 'films'.